

*Sabina Jelenc Krašovec, Marko Radovan,
Špela Močilnikar, Simona Šegula*

ALI SO DRUŠTVA POMEMBNA ZA UČENJE STAREJŠIH V SKUPNOSTI?

POVZETEK

Dosedanje raziskave v Sloveniji so pokazale, da imajo starejši odrasli, ki se udeležujejo organiziranega izobraževanja, višjo stopnjo izobrazbe, so bogatejši, pogosteje živijo v mestih in so zelo verjetno ženske. Po drugi strani tudi raziskave v Avstraliji in nekaterih evropskih državah kažejo, da se starejši moški redkeje izobražujejo v organiziranih izobraževalnih dejavnostih. Naš cilj je bil raziskati vlogo prostovoljskih organizacij pri druženju in učenju starejših moških v skupnosti v Sloveniji. Pri raziskovanju priložnostnega učenja starejših moških v eni mestni in dveh podeželskih občinah smo uporabili kvantitativni in kvalitativni pristop; proučili smo stanje prostovoljskih organizacij v izbranih občinah v Sloveniji ter v izbranih prostovoljskih organizacijah, v katerih večino članov pomenijo starejši moški (študije primerov), opravili polstrukturirane intervjuje in izpeljali fokusno skupino. Rezultati so pokazali, da obstaja le majhno število prostovoljskih organizacij, v katerih starejši moški pomenijo večino članov. Priložnostno in naključno učenje se pojavlja v vseh prostovoljskih organizacijah, izobraževalne dejavnosti pa organizirajo le nekatere. Članstvo v prostovoljskih organizacijah starejšim moškim daje priložnost, da ostanejo povezani s svojimi vrstniki, se srečujejo z drugimi generacijami in člani lokalne skupnosti, in hkrati priložnost, da ostanejo dejavni ter se čutijo koristne in spoštovane. Članstvo v prostovoljskih organizacijah krepi socialna omrežja starejših moških ter vpliva na njihovo blaginjo. Z izjemo raziskav B. Goldinga s sodelavci, ki opozarjajo na specifičnost potreb starejših moških po izobraževanju in učenju, se zdi, da je ta skupina v izobraževanju odraslih nepomembna (oz. pozabljena) manjšina, zato bi bilo treba okrepiti nadaljnje raziskovanje ter razprave na tem področju.

Ključne besede: *starejši moški, prostovoljske organizacije, skupnost, učenje, druženje*

Izr. prof. dr. Sabina Jelenc Krašovec, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, sabina.jelenc@ff.uni-lj.si

Doc. dr. Marko Radovan, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, marko.radovan@ff.uni-lj.si

Špela Močilnikar, študentka Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, spela.mocilnikar@gmail.com

Simona Šegula, študentka Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, sabina.segula90@gmail.com

ARE ASSOCIATIONS IMPORTANT FOR OLDER PEOPLE'S LEARNING IN THE COMMUNITY? – ABSTRACT

Previous research in Slovenia has shown that older adults participating in organised education have higher levels of education, are wealthier, more often live in cities, and are very likely to be women. Additionally, research in Australia and some European countries reveals that older men rarely participating in organised educational activities. The aim of this article was to investigate the role of voluntary associations in the socialising and learning of older men in Slovenian communities. While researching the informal learning of older men in an urban municipality and two rural municipalities, we used quantitative and qualitative approaches. We have examined the situation of voluntary associations in selected municipalities in Slovenia. In selected voluntary associations, in which the majority of members were older men (case studies), we conducted semi-structured interviews and organised focus groups. The results showed that there are only a selected number of voluntary associations in which older men represent the majority of the members. While informal and incidental learning occurs in all voluntary associations, educational activities were only organised in a few VAs. Being a member in voluntary association is an opportunity for older men to stay connected with their peers, to meet with other generations and members of the local community, and to remain active and feel useful and respected. Membership in voluntary associations strengthens older men's social networks and positively affects their well-being. With the exception of research carried out by Golding et al., drawing attention to the specific needs of older men in education and learning, it appears that this group of potential participants in adult education is a "forgotten" minority, so we suggest that it would be necessary to strengthen further research and discussion in this field.

Keywords: *older men, voluntary associations, community, learning, socialising*

UVOD

S svojim 2,05-milijonskim prebivalstvom ima Slovenija zaradi nizke stopnje rodnosti in podaljšane življenjske dobe eno najbolj izrazitih stopenj staranja prebivalstva v Evropi. Po podatkih Eurostatovih projekcij prebivalstva EUROPOP2010 (Eurostat, 2011) se bo v naslednjih 50 letih starostna sestava prebivalstva v Sloveniji bistveno spremenila. Leta 2010 so starejši odrasli (65+) pomenili 16,5 odstotka prebivalstva, do leta 2060 pa bo tej starostni skupini pripadal skoraj vsak tretji prebivalec Slovenije. Staranje prebivalstva odpira mnoga vprašanja, tudi o možnosti ohranjanja starejših odraslih kot dejavnih članov družbe. Biti dejaven ima lahko s političnega, socialnega ali osebnega vidika povsem različen pomen (Walker, 2009), vendar imata lahko izobraževanje in učenje za starejše odrasle kot tudi za skupnost in družbo kot celoto v tem procesu vsekakor pomembno vlogo. Feminizacijo v izobraževanju starejših odraslih opažamo v mnogih evropskih državah, tudi v Sloveniji, in ugotavljamo, da so nekatere skupine starejših odraslih, med njimi tudi moški, prikrajšane oz. se ne vidijo kot udeleženci obstoječih izobraževalnih dejavnosti. Starejši odrasli nasploh potrebujejo tudi drugačne priložnosti za dejavno družbeno vključenost, ki bodo temeljile na izkušnjem, problemskem ter praktičnem in priložnostnem učenju v skupnosti.

V raziskavi izhajamo iz teze, da imajo pri druženju in učenju starejših moških v skupnosti prostovoljske organizacije pomembno vlogo. Predpostavljali smo, da tudi starejši moški v povprečju visoko vrednotijo učenje, vendar imajo drugačne učne potrebe kot ženske

in so pogostejše učno dejavni v manj formaliziranih in manj strukturiranih okoljih (npr. v prostovoljskih organizacijah). Domnevali smo tudi, da obstajajo nekatere razlike v razpoložljivosti možnosti za učenje in druženje starejših moških med podeželskimi in mestnimi skupnostmi v Sloveniji.

PRILOŽNOSTNO UČENJE STAREJŠIH ODRASLIH V PODEŽELSKIH IN MESTNIH SKUPNOSTIH V SLOVENIJI

Raziskave v različnih državah (McGivney, 2001; Sargent, 2000; Withnall, 2006; itd.) so pokazale, da je delež starejših oseb, ki se udeležujejo organiziranega izobraževanja, omejen. Pripravljenost starejših za organizirano izobraževanje je zlasti povezana z njihovo stopnjo izobrazbe, poklicem, spolom in blaginjo (ne glede na to, kje živijo); višja ko je stopnja izobrazbe, bolj je verjetno, da se bo oseba vključila v organizirane izobraževalne dejavnosti. Podatki za Slovenijo kažejo, da so bili v letu 2009 na Univerzi za tretje življenjsko obdobje (U3O) udeleženci večinoma starejši z univerzitetno ali še višjo izobrazbo (59,4 odstotka), med njimi je bilo 90,6 odstotka žensk, večinoma pa so se odločali za študijske krožke s področja humanistike, družboslovja in umetnosti (56,4 odstotka) ali jezikovne programe (35,3 odstotka) (Šantej, 2009). Med izobraževalno ponudbo je bilo le 1,1 odstotka krožkov z naravnoslovnimi vsebinami. Ti podatki se ujemajo s podatki drugih raziskav (npr. Formosa, 2012; McGivney, 1999), ki kažejo, da se mnogi starejši ne vidijo kot udeleženci U3O ali drugih organiziranih oblik izobraževanja, temveč so raje vključeni v neizobraževalne organizacije v skupnosti (npr. prostovoljske organizacije), kjer pa poteka več naključnega in priložnostnega učenja (McGivney, 1999). Tudi razlogi mnogih starejših, ki se želijo ali se dejansko vključujejo v skupnostne dejavnosti, najpogosteje prvenstveno niso povezani s kognitivnimi cilji, temveč so razlogi za vključitev socialni ali prostočasni; ravno nasprotno pa udeleženci slovenske U3O poročajo, da so se udeležili izobraževanja zlasti zaradi želje, da pridobijo znanje (in ne zaradi družabnih ali prostočasnih motivov). Starejši, ki se ne izobražujejo v izobraževalnih organizacijah, so večinoma pojmovani kot izobraževalno nedejavni odrasli in so izključeni iz večine raziskav na področju izobraževanja odraslih.

O izobraževanju in učenju starejših moških v skupnosti obstaja malo podatkov, vendar dose-danje ugotovitve raziskav kažejo, da se moški, zlasti manj izobraženi in družbeno prikrajšani, ne vključujejo v izobraževalne dejavnosti v izobraževalnih ustanovah, so pa pogosto zelo dejavni v organizacijah v skupnosti. Raziskave v Avstraliji (Golding, 2011; Golding, Foley in Brown, 2007; Golding, Kimberly, Foley in Brown, 2008; itd.) in nekaterih evropskih državah (Withnall, 2010; McGivney, 2004; Carragher, Evoy in Mark, 2014), kažejo, da si starejši moški pogosto želijo drugačne možnosti za dejavno družbeno vključevanje v skupnosti, kjer živijo. Najbolj poglobljene in obširne so raziskave o učenju starejših moških v Avstraliji, kjer so zaradi okoliščin življenja in dela moški v odnosu do žensk pogostejše v drugačnem družbenem položaju in, kot ugotavljajo raziskovalci, je tudi doživljanje družbenih vlog moških drugačno. To je gotovo botrovalo večjemu zavedanju o morebitnih drugačnih potrebah te skupine starejših v skupnosti in posledično pripeljalo do pionirskega raziskovalnega dela na tem področju. Golding (2011, str. 113) je v tem smislu ugotovil, da izobraževanje v skupnosti

pomembno vpliva na blaginjo moških v Avstraliji, vendar pa je izrecno poudaril, da njegove raziskave kažejo na pozitiven vpliv izobraževanja, ki ne poteka v izobraževalnih organizacijah, temveč v različnih skupnostnih organizacijah. Največji vpliv na blaginjo starejših moških in na blaginjo skupnosti ima po mnenju vprašanih namreč ravno udeležba v organizacijah v skupnosti, ki zagotavljajo dovolj raznolike možnosti priložnostnega učenja, to pa, kot rečeno, praviloma niso izobraževalne ustanove (Golding, 2011, str. 114). S poglobljenim raziskovanjem posebnih skupnostnih oblik druženja in (praktičnega, priložnostnega) učenja (starejših) moških v Avstraliji (Men's Sheds),¹ ki so prerasle v pravo gibanje raznolikih delavnic (razlikujejo se po izvoru, načinu delovanja, namenu, članstvu itd.), so Golding in sodelavci ugotovili, da imajo Men's Sheds nekaj pomembnih skupnih značilnosti. Vse Men's Sheds vključujejo ročne dejavnosti, koristne za posameznika in za skupnost, potekajo v skupini, in sicer v prostoru, podobnem delavnici; tja prihajajo večinoma upokojeni, brezposelni ali osamljeni starejši moški z različnimi interesi, ki si želijo trdnih prijateljstev in samopotrjevanja (Golding idr., 2007, str. 7). Moški, starejši od 65 let, so veliko pogosteje kot mlajši moški obiskovali delavnice v skupnosti zaradi družabnih razlogov, saj je bil eden od pomembnejših razlogov, ki so jih za udeležbo navajali starejši moški, potreba po prijateljstvu z drugimi moškimi. Kot razloge za vključevanje pa so navajali tudi možnost, da so vključeni v konkretne dejavnosti, ob katerih so lahko koristni kot mentorji, dejstvo, da v skupini doživljajo močen občutek pripadnosti in posledično izboljšanje zdravja ter blaginje, eden od razlogov pa je bila tudi priložnost, da preprosto gredo iz hiše. Te ugotovitve kažejo, da so naša sklepanja o pripravljenosti odraslih za učenje in izobraževanje pogosto napačna oz. omejena in da uveljavljeni pristopi oz. standardna ponudba izobraževanja gotovo niso dovolj. Raziskave s področja skupnostnega učenja in izobraževanja starejših moških in drugih, pogosto »nevidnih« skupin odpirajo nov pol razprav, ki bodo vodile v razširjanje perspektive in uvajanje novih pristopov k razvoju skupnostnega učenja in izobraževanja.

Postavlja se torej vprašanje, kako pomembno je v resnici za nekatere skupine prebivalstva vključevanje v različne skupnostne organizacije (npr. prostovoljske organizacije – društva, klube) in kakšna je njihova vloga pri učenju in izobraževanju. Če ob izvajanju različnih dejavnosti dejansko poteka tudi priložnostno učenje (in neformalno izobraževanje), kako to poteka in kakšni so njegovi učinki? Ugotavljamo, da je učenje oz. izobraževanje v prostovoljskih organizacijah v skupnosti pogosto naključno in priložnostno, kar lahko na kratko opredelimo kot učenje na podlagi izkušenj in virov iz okolja, v katerem posameznik živi (v družini, soseski, pri delu ali igri ipd.), in s katerim si posameznik oblikuje stališča, vrednote, pridobiva spretnosti in znanja (Jelenc, 1991, str. 54). Takšno učenje lahko zelo dobro pojasnimo s teorijami situacijskega (priložnostnega) učenja v vsakdanjih dejavnostih (*theories of situated everyday practice*) (Lave, 2009, str. 201), kjer učni proces poteka kot

¹ Izraz »Men's Shed« je težko ustrezno prevesti; morda bi to lahko poimenovali »delavnice za moške« ali »ute« oz. »lope, v katerih se družijo moški«. Gre za prostore v skupnosti (dejansko največkrat vrtno lope, garaže, delavnice v prizidku ipd.), v katerih potekajo različne praktične dejavnosti (največkrat izključno) za moške, npr. izdelovanje iz lesa, popraviljanje starih izdelkov itd., seveda pa hkrati potekata druženje in pogovor. Več informacij o Australian Men's Shed Association je dostopnih na njihovi spletni strani: <http://www.mensshed.org/home/.aspx>.

vsakodnevna dejavnost, refleksija, komunikacija in kot pogajanja med vključenimi člani; učenje definira neformalnost, priložnostnost, človek se v svojem bivanju in pri odnosih v skupnosti vsakodnevno dotika različnih področij, tako učenje pa zahteva polno odgovornost posameznika za pridobljena znanja in spretnosti. Posameznik pogosto nima posebnega namena, da bi se kaj naučil, uči se določenih procesov, s katerimi se srečuje; ob tem prihaja do množstva načinov izbire in poskusov, kako čim bolj kakovostno preživeti vsakdanjik. Gre za znanje, ki vključuje razumevanje, vpogled, čustva, vrednote in mnenja; učenje je osebno, poteka pa z opazovanjem in posnemanjem, ki izhaja iz tradicije, vztrajnosti in kontinuitete (Lave, 2009). Za pojasnjevanje učenja v prostovoljskih organizacijah je ustrezna tudi socialna teorija učenja (*social theory of learning*) (Wenger, 2009, str. 211). Wenger poudarja, da je učenje v svojem temelju socialni fenomen, ki vključuje individualno in skupinsko doživljanje smisla življenja, dejstvo, da učeči se delijo zgodovinske in socialne vire, omrežja in perspektive, zaradi česar vztrajajo v skupnih dejavnostih. To učenje opredeljujejo odnosi, ki se vzpostavljajo v skupini, z učenjem se spreminjamo in postajamo drugačni v kontekstu skupnosti, kjer učenje poteka (Wenger, 2009, str. 211). Ti procesi so povezani z naravo dejavnosti v prostovoljskih organizacijah, ki so večinoma nestrukturirane, vključujejo pa tudi vpliv članstva v organizaciji na vsebino dejavnosti (tudi na procese učenja). Predpostavljamo, da ima učenje v organizacijah v skupnosti za njihove člane večplastne učinke in vpliva tako na kognitivne procese (pridobivanje spretnosti in znanja), čustvene procese (prenos čustev in vrednot med člani) kot tudi na socialne procese (interakcije med posamezniki in okoljem), ki so med seboj tesno povezani (Illeris, 2004, str. 19). Kot del omrežja skupnosti imajo lahko prostovoljske organizacije zelo pomemben vpliv na vključenost starejših ljudi v življenje skupnosti, saj ponujajo priložnosti za ponovno vzpostavitev osebnih vezi ter oblikovanje in ohranjanje socialne kohezije v skupnosti, vplivajo pa tudi na zaznano blaginjo, ki temelji na sodelovanju in zaupanju (MacKean in Abbott-Chapman, 2012). Prostovoljske organizacije so najpogosteje interesna združenja, ki vključujejo dejavnosti, povezane s tradicijo in prenašanjem kulturnih vrednot; na podeželju to pogosto poteka iz roda v rod, tudi kot družinska tradicija (npr. gasilstvo, čebelarstvo ipd.), kar vključuje medgeneracijsko učenje, ob čemer učenje dobi drugačen pomen.

V Sloveniji so priložnosti za izobraževanje starejših ljudi v mestu in na podeželju različne (Kump in Jelenc Krašovec, 2014). Urbane skupnosti imajo dobro omrežje različnih storitev, za starejše ponujajo veliko različnih formalnih in neformalnih izobraževalnih priložnosti ter dober dostop do informacij. Po opredelitvi OECD (2006)² Slovenija nima pretežno urbane regije (SURS, 2013),³ po drugi strani pa – glede na

2 OECD deli regije po treh merilih: gostota prebivalstva (delež prebivalstva regije, ki živi v podeželskih ali urbanih skupnostih, pri čemer je kot podeželsko opredeljeno območje, kjer je gostota prebivalstva manjša od 150 prebivalcev na kvadratni kilometer); delež prebivalstva, ki živi v podeželskih skupnostih (regija je pretežno podeželska, če več kot 50 odstotkov prebivalstva živi v podeželskih skupnostih, pretežno mestna pa, če manj kot 15 odstotkov prebivalstva živi v podeželskih skupnostih, ter vmesna ali intermediarna, če je delež prebivalstva, ki živi v podeželskih skupnostih, med 15 in 50 odstotki); in velikost najbližjega mestnega središča (Eurostat, 2010).

3 Med vsemi 12 slovenskimi regijami je osem opredeljenih kot pretežno podeželskih (PP), štiri pa kot vmesna ali intermediarna podeželja (IP).

Eurostatovo opredelitev⁴ – 54 slovenskih občin spada v kategorijo vmesnih podeželskih območij, 137 slovenskih občin v kategorijo redko poseljenih (ali podeželskih) območij, kot gosto poseljeno (ali mestno) območje pa sta opredeljeni le občini Ljubljana in Maribor (SURs, 2005). Med urbanimi in podeželskimi območji so kompleksne razlike, ki jih je težko na kratko ovrednotiti, a nekatere raziskave kažejo, da je prikrajšanost na podeželju bolj zapletena in pogostejša kot prikrajšanost v mestu (Giarchi, 2006) ter da je socialno izključenost na podeželju na splošno težje identificirati. Čeprav prikrajšanost obstaja na mestnih in podeželskih območjih (Scott, Gilbert in Gelan, 2007), statistični podatki za Evropo kažejo, da starejše ljudi, ki živijo na podeželju in v odročnih krajih, zaznamujejo višja raven družbenih in ekonomskih izzivov, pomanjkanje storitev ter infrastrukture socialnega in zdravstvenega varstva (Inder, Lewin in Kelly, 2012) in da se tudi bolj pogosto soočajo s socialno izolacijo, osamljenostjo in zmanjšano mobilnostjo.

Namen naše raziskave je bil proučiti dejavnosti, ki jih ponujajo prostovoljske organizacije v dveh izbranih mestnih četrtih (Polje in Bežigrad) v urbani občini Ljubljana in v dveh izbranih podeželskih občinah (Gorišnica in Vitomarci), ki ležita na severovzhodu Slovenije. Proučili smo možnosti za učenje v prostovoljskih organizacijah ter opravili poglobljeno analizo mnenj starejših moških o učenju in druženju v izbranih prostovoljskih organizacijah.

METODOLOGIJA

Metodologija naše raziskave je temeljila na zaporedni uporabi kvantitativnih in kvalitativnih metod (Holland in Campbell, 2005; Creswell in Plano Clark, 2011). Najprej smo izvedli kvantitativno raziskavo o stanju prostovoljskih organizacij v izbranih mestnih četrtih in podeželskih občinah, nato so sledili polstrukturirani intervjuji in fokusna skupina v izbranih prostovoljskih organizacijah, kjer je bila večina članov starejših moških. Študije primerov so etnografskega značaja, saj gre za proučevanje kulture sodelovanja in komunikacije, kar je opisno predstavljeno in temelji na informacijah, zbranih s terenskim delom (Genzuk, 2003, str. 1), v našem primeru torej za opis dejavnosti starejših moških, ki sodelujejo in se učijo v prostovoljskih organizacijah v svoji lokalni skupnosti.

Vzorec

Za namen raziskave smo izbrali štiri skupnosti – dve urbani (Bežigrad, Polje) in dve podeželski (Gorišnica, Vitomarci). Urbani skupnosti Bežigrad in Polje sta četrti v mestni občini Ljubljana, ki je glede na opredelitev Eurostata gosto poseljeno urbano območje. Bežigrad leži v neposredni bližini mestnega središča in ga je mogoče opisati kot običajno mestno skupnost. Polje leži na obrobju mesta Ljubljane in ga je mogoče opisati kot vmesno podeželsko območje s kombinacijo gosto in redko poseljenih območij. Občini Gorišnica in Vitomarci ležita v

4 Gre za definicijo, ki vključuje koncept stopnje urbanizacije (*degree of urbanization*), ki se je v Sloveniji uporabljal pri Anketi o delovni sili. Kriteriji so trije: i) gostota prebivalstva; ii) teritorialna povezanost lokalnih enot (občin), ki ustrezajo kriterijem gostote prebivalstva; iii) minimalno število prebivalstva. Na podlagi teh kriterijev obstajajo po konceptu stopnje urbanizacije naslednja tri območja: gosto poseljena (mestna) območja (*densely populated area*), vmesna območja (*intermediate area*), redko poseljena območja (*thinly populated area*) (SURs, 2005).

severovzhodnem delu Slovenije, ki je skladno z opredelitvijo OECD pretežno podeželsko območje in glede na Eurostatovo opredelitev redko poseljeno območje. Občina Gorišnica je podeželsko območje v bližini večje transportne poti, občino Vitomarci pa je mogoče opredeliti kot podeželsko okolje v notranji periferiji z najmanjšimi možnostmi za razvoj.

Tabela 1 prikazuje demografske podatke za mestni četrti Bežigrad in Polje (mestna občina Ljubljana) ter podeželski občini Gorišnica in Vitomarci, kjer je bila izvedena naša raziskava. Za primerjavo so vključeni tudi demografski podatki Slovenije in mestne občine Ljubljana.

Tabela 1: Demografski podatki za Slovenijo, Ljubljano, izbrane četrti in občine

	Skupaj (N)	Moški (%)	Ženske (%)	65+ let (%)	Gostota (/km ²)	Površina (km ²)
Slovenija	1.996.433	48,9	51,1	15,0	98,5	20.273
Ljubljana	267.563	47,7	52,3	16,3	1.633,5	163,8
Bežigrad	31.632	45,7	54,3	19,0	4.370,5	7,2
Polje	17.078	48,4	51,6	14,0	772,6	22,1
Gorišnica	4.032	49,6	51,4	16,5	139,0	29,0
Vitomarci	1.195	50,5	49,5	12,6	66,0	18,0

Vir: The Urban Audit Project (2004); SURS (2011a; 2011b).

Zbiranje podatkov

Anketiranje smo izvedli med decembrom 2012 in marcem 2013. Vprašalnik (17 anketnih vprašanj) smo poslali na naslove vseh delujočih prostovoljskih organizacijah v izbranih skupnostih, ki so imele svoje naslove objavljene v poslovnem imeniku (skupaj 567 prostovoljskih organizacij).

Tabela 2: Odziv anketiranja

	Poslano	Odziv
Ljubljana Bežigrad	400	58
Ljubljana Polje	117	56
Gorišnica	37	25
Vitomarci	13	9
Skupaj	567	148

Iz mestne četrti Bežigrad smo prejeli 58 izpolnjenih vprašalnikov, iz Polja 56, iz Gorišnice 25 in iz Vitomarcev devet. Vse nepopolno izpolnjene vprašalnike smo izločili iz raziskave.

Kvalitativno raziskavo smo izvedli v petih prostovoljskih organizacijah (dveh v Polju, eni bežigrajski, eni v Gorišnici in eni v Vitomarcih), kjer so starejši moški pomenili večino članov. Za Bežigradom smo izbrali Veterane, skupino moških, večinoma starejših od 60 let, ki vadijo gimnastiko v Športnem društvu Sokol Bežigrad, v Polju smo izbrali

balinarsko društvo in prostovoljno gasilsko društvo, v Gorišnici smo izbrali šahovsko društvo in v Vitomarcih društvo vinogradnikov in sadjarjev. Za Bežigradom smo opravili intervju (s predsednikom) in izvedli fokusno skupino s člani prostovoljskih organizacij, v Polju smo opravili pet intervjujev (z dvema predsednikoma in tremi člani), v Gorišnici in Vitomarcih pa smo opravili po dva intervjuja v vsaki prostovoljski organizaciji (s predsednikoma in po enim članom izbrane prostovoljske organizacije). Da bi pridobili zaupanje udeležencev, ki je bistveno za zagotavljanje kakovosti in verodostojnosti podatkov, smo jim zagotovili anonimnost. Z dovoljenjem udeležencev smo uporabili napravo za snemanje zvoka in posneli intervjuje ter pogovor v fokusni skupini.

Metoda analize: Obdelava podatkov in analiza gradiva

Za prikaz rezultatov smo na podlagi analize kvantitativnih podatkov izdelali frekvenčne in navzkrižne tabele ter izračunali porazdelitev absolutnih in relativnih frekvenc. Terensko pridobljene podatke ter posnetke intervjujev in fokusne skupine smo prepisali in uredili za nadaljnjo obdelavo. Analiza vsebine je bila induktivna; vključevala je odprto kodiranje, ustvarjanje kategorij in abstrakcijo. Z uporabo ustvarjenih kategorij smo oblikovali splošen opis učenja starejših moških v prostovoljskih organizacijah.

REZULTATI

Značilnosti prostovoljskih organizacij v izbranih lokalnih skupnostih

Od 148 prostovoljskih organizacij, od katerih smo dobili vrnjene veljavno izpolnjene vprašalnike, jih približno tretjina navaja, da je med članstvom prostovoljskih organizacij več kot 50 odstotkov starejših članov. Izmed 53 prostovoljskih organizacij, katerih člani so večinoma starejši odrasli, jih je največ (devet) odgovorilo, da temeljno vsebinsko področje njihovega delovanja pomenijo izobraževalne in raziskovalne dejavnosti, sledijo dejavnosti, kot so organizacija športnih dejavnosti in rekreacije (osem prostovoljskih organizacij), zaščita okolja in varstvo živali (sedem prostovoljskih organizacij), področje kulture in umetnosti (šest prostovoljskih organizacij). Približno v četrtini prostovoljskih organizacij moški pomenijo več kot polovico članstva v organizaciji; med temi so glede na temeljno vsebinsko področje prevladovala športna društva (30), dejavnosti izobraževanja (devet), zdravja (pet), kulture (štiri), zaščite okolja in varstva živali (štiri) ter druge.

V nadaljevanju smo analizirali področja delovanja tistih prostovoljskih organizacij, kjer je med članstvom večina starejših moških; takih prostovoljskih organizacij je v vseh izbranih občinah le 20 (15 za Bežigradom, štiri v Polju, ena v Gorišnici in nobena v Vitomarcih). Večina prostovoljskih organizacij s prevladujočim deležem starejših moških med člani deluje na področju športnih ali pristočasnih (12) in izobraževalnih dejavnosti (devet), manjši delež pa na področju kulturnih dejavnosti (štiri), zaščite okolja in varstva živali (štiri) ter razvoja lokalnih skupnosti in stanovanj (tri).

Večina prostovoljskih organizacij organizira dejavnosti, kot so pristočasne dejavnosti, tekmovanja, ekskurzije in srečanja, samo za svoje člane. V kar velikem deležu proučevanih

prostovoljskih organizacij organizirajo neformalno izobraževanje in učne dejavnosti za člane, na voljo pa je prostor za druženje in srečevanje z drugimi člani. V vseh skupnostih (četrtih in občinah), ki smo jih analizirali, pa skorajda ne najdemo dejavnosti, ki bi bile namenjene pretežno (ali celo izključno) starejšim moškim; le v nekaterih prostovoljskih organizacijah so navedli, da organizirajo (v večini) za starejše moške zlasti športne dejavnosti (tekmovanja, vaje, balinanje, kolesarjenje, streljanje in pohode), nekateri pa tudi pogovorne večere, računalniške tečaje, okrogle mize, ekskurzije, izlete, zbiranje sredstev, srečanja, šah, kartanje in namizne igre.

Učne dejavnosti v prostovoljskih organizacijah

Podatki kažejo, da je med analiziranimi le nekaj takih prostovoljskih organizacij, v katerih niso organizirali nobenih izobraževalnih dejavnosti (Tabela 3). Podatke v tabeli sicer težko primerjamo, saj je bilo to vprašanje z več hkratnimi možnimi odgovori in so prostovoljske organizacije iz različnih četrti in občin izbrale različno število odgovorov. Kakorkoli, v četrti Bežigrad (urbana skupnost) je več prostovoljskih organizacij, ki organizirajo različne izobraževalne dejavnosti, kot v četrti Polje (mešana urbano-ruralna skupnost), v ruralni občini Gorišnica (blizu mesta in prometnih poti) pa je več prostovoljskih organizacij, ki organizirajo različne učne dejavnosti, kot v Vitomarcih (občina na obrobju, z manj potenciala za razvoj).

Tabela 3: Učne dejavnosti v prostovoljskih organizacijah po mestnih četrtih in občinah

	Odgovori							
	Bežigrad		Polje		Gorišnica		Vitomarci	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Predavanja, razgovori in diskusije	36	17	17	10	16	12	6	12
Srečanja in pogovori s strokovnjaki	30	14	15	9	18	13	7	13
Ogledi organizacij, društev, podjetij	12	6	14	8	15	11	5	10
Obiski in/ali ogledi predstav, razstav, muzejev, sejmov, festivalov, dogodkov	16	7	14	8	11	8	7	13
Delavnice, tečaji, krožki, vaje, treningi, urjenje v skupini	34	16	35	21	16	12	7	13
Organizacija poučnih izletov, potovanj, pohodov, strokovnih ekskurzij	23	11	20	12	15	11	5	10
Študijski sestanki	16	7	7	4	7	5	3	6
Sodelovanje s širšo lokalno skupnostjo	20	9	21	13	19	14	7	13
Raziskovalna dejavnost	14	6	4	2	4	3	1	2
Delo s tiskanim gradivom, delo in učenje z računalnikom	13	6	7	4	10	7	3	6
Ne organiziramo nobenih učno-izobraževalnih dejavnosti	4	2	13	8	4	3	1	2
Skupaj	218	100	167	100	135	100	52	100

V Tabeli 4 so prikazane učne dejavnosti v prostovoljskih organizacijah z večino starejših moških med člani. Med podeželskima občinama ni pomembnih razlik v ponudbi učnih dejavnosti (podatki za ti občini so prikazani skupaj). Podatki v Tabeli 4 kažejo, da je ponudba učnih dejavnosti, ki jih organizirajo prostovoljske organizacije, večja v urbanem okolju.

Tabela 4: Učne dejavnosti v izbranih skupnostih (prostovoljske organizacije z več kot 50 odstotki starejših moških)

	Odgovori		
	Bežigrad	Polje	Gorišnica in Vitomarci
Predavanja, razgovori in diskusije	9	2	3
Srečanja in pogovori s strokovnjaki	6	3	5
Ogledi organizacij, društev, podjetij	2	3	2
Obiski in/ali ogledi predstav, razstav, muzejev, sejmov, festivalov, dogodkov	2	5	3
Delavnice, tečaji, krožki, vaje, treningi, urjenje v skupini	6	6	4
Organizacija poučnih izletov, potovanj, pohodov, strokovnih ekskurzij	6	5	4
Študijski sestanki	1	3	1
Sodelovanje s širšo lokalno skupnostjo	3	5	5
Raziskovalna dejavnost	5	0	1
Delo s tiskanim gradivom, delo in učenje z računalnikom	1	2	2
Ne organiziramo nobenih učno-izobraževalnih dejavnosti	1	2	5
Skupaj	42	36	35

Mnenja članov izbranih prostovoljskih organizacij v urbanih in ruralnih občinah o njihovih dejavnostih

Učenje in izobraževanje

Člane izbranih prostovoljskih organizacij smo intervjuvali z namenom, da bi ugotovili, kakšno je njihovo mnenje o učenju in izobraževanju v njihovih prostovoljskih organizacijah. Kot kažejo odgovori, je doživljanje učenja in izobraževanja odvisno od vrste (namena, ciljev) prostovoljskih organizacij, pa tudi od doživljanja vsakega posameznika. Po besedah intervjuvanih članov gasilskega društva (mestna četrt Polje) poteka v njihovi prostovoljski organizaciji veliko organiziranega izobraževanja in učenja o gasilstvu in prvi pomoči; organizirajo predavanja, tečaje, praktične vaje in imajo mentorški program. Starejši člani gasilskega društva se marsikaj naučijo s pogovorom drug z drugim o uporabi opreme, učijo se tudi na napakah, ko vadijo za tekmovanja; eden od intervjuvancev pravi:

Ja, naučiš se velik uporabnih stvari, večino skoz pogovor, razlago in na koncu še praktično. Nekatere stvari pridejo naključno, pomagamo en drugemu, nekdo pokaže nekaj drugemu ...

(5. intervjuvanec, 74 let)

Nasprotno pa so člani balinarskega društva (mestna četrt Polje) odgovorili, da izobraževalnih dejavnosti nimajo; a ko smo vprašanje postavili drugače in jih vprašali, ali se med vadbo v društvu karkoli učijo, so bili odgovori drugačni, pritrdilni.

Tudi v obeh podeželskih občinah so člani izbranih društev pritrdili, da se pri dejavnostih marsikaj naučijo. Starejši moški v Šahovskem društvu Gorišnica se npr. učijo med partijami šaha, med igranjem šaha prek interneta, zlasti pa z analiziranjem partij šaha. Član pove:

Učimo mlajše in prav tako se učimo med sabo.

(10. intervjuvanec, 71 let)

V Vinogradniško-sadjarškem društvu Vitomarci se starejši moški učijo drug od drugega, ko razpravljajo o delu v sadovnjaku in vinogradu, izmenjujejo si izkušnje pri škropljenju, svetujejo si glede obrezovanja trte in sadnega drevja. Poleg tega vsako leto organizirajo tudi različne delavnice, predavanja in srečanja s strokovnjaki. Predsednica društva je povedala:

Imamo najmanj šest izobraževalnih programov ... Menim, da se učijo skozi izmenjavo informacij, izkušenj ...

(7. intervjuvanka, 41 let, predsednica)

Motivi starejših moških za vključitev v prostovoljsko organizacijo

Ko smo starejše moške, člane društev, povprašali o motivih za vključitev v dejavnosti društev, so navajali različne razloge, a izstopa socialni motiv, torej motiv druženja, ki obstaja tako v izbranih prostovoljskih organizacijah v urbanih kot v ruralnih občinah.

V urbani občini Ljubljana so starejši moški, člani prostovoljske organizacije v Polju, kot razloge navajali interes za dejavnosti in možnosti za druženje, zabavo, razvijanje občutka pripadnosti, nadaljevanje tradicije ter aktivno preživljanje prostega časa. Tudi bližina in dostopnost prostovoljske organizacije sta se v intervjujih pokazali kot pomemben dejavnik pri odločitvi za vključitev. Eden od članov društva pravi:

To je šlo iz roda v rod ... tudi zaradi veselja, da nisi zavrjen. Si v društvu, kjer se nekaj dogaja ...

(5. intervjuvanec, 74 let)

Tudi oba intervjuvana predsednika izbranih prostovoljskih organizacij v Polju menita, da se ljudje vključijo v dejavnosti prostovoljske organizacije zaradi dobrega vzdušja in občutka koristnosti, kar ponazarja izjava enega od njiju:

Glavni razlog je vsekakor druženje. Tukaj imajo svoje prijatelje, s katerimi preživljajo svoj prosti čas ... In pomoč ljudem: da počnejo nekaj koristnega s svojim delom.

(2. intervjuvanec, 31 let, predsednik)

Člani Veteranov in predsednik prostovoljske organizacije Sokol Bežigrad trdijo, da so razlogi, ki spodbujajo ljudi k vključitvi in sodelovanju, zelo raznoliki, kajti vsak izmed članov ima svoje razloge. Skupna točka pa je tudi tu druženje in dobro počutje, ne nazadnje so pomembne tudi dejavnosti za preostale člane skupnosti. To opisujejo takole:

... vsekakor se počutimo bolje. Je bolj zdrav način [...], pa tudi druženje ..., ampak kar nekateri delajo, da gredo po vsakem srečanju v bar, mi tega ne počnemo pogosto ...

(član fokusne skupine, Veterani)

... daje jim občutek zadovoljstva ... hočejo izgledati bolje, ampak si istočasno želijo družbe ... in vsekakor je stimulacija, da imamo kdaj pa kdaj gimnastične nastope ...

(6. intervjuvanec, 65 let, predsednik)

Tudi v podeželskih občinah se druženje pojavlja kot ključni motiv za članstvo v društvu in sodelovanje v dejavnostih društva, pomembna pa je tudi tradicija, ki se tu omenja pogosteje kot v urbanih občinah. Izjave članov društev kažejo, da se starejši moški v dejavnosti društev vključujejo zato, da niso osamljeni, da si vzajemno pomagajo in da se družijo; podobno odgovarjata tudi predsednika obeh društev (Vinogradniško-sadjarskega društva Vitomarci in Šahovskega društva Gorišnica), kar ponazarja ena od izjav:

... v bistvu dokazovanje, druženje in igranje v društvu [...] in pa nadaljevanje tradicije ...

(8. intervjuvanec, 56 let, predsednik)

Smiselnost po spolu ločenih dejavnosti v društvih

Starejše (moške) člane društva smo vprašali, ali se jim zdi pomembno, da so v njihovem društvu člani predvsem moški, ter jih prosili za utemeljitev. Intervjuvanci v prostovoljski organizaciji v Polju menijo, da je za moške pomembno, da imajo svoje, »moške« dejavnosti, torej dejavnosti, ločene po spolu, še zlasti pa, da imajo svoj prostor, ki jim omogoča srečevanje in učenje. Po njihovih besedah jim ta ločenost daje možnosti za druženje, za pogovor in izmenjavo mnenj ter za to, da poglobijo poznanstva in si tako izboljšajo možnosti za uspeh. Eden od intervjuvancev pravi:

Oni [moški] opravljajo bolj težaška dela ..., tako imajo možnost, da se pogovarjajo z ljudmi, ki jih razumejo...

(1. intervjuvanec, 83 let)

Ko smo o smiselnosti dejavnosti, ločenih po spolu, vprašali intervjuvane predsednike društev, so bili vsi mnenja, da so ločene dejavnosti za starejše moške pomembne. Poudarili so, da jim veliko pomeni možnost, da izmenjujejo mnenja, pa tudi, da zapustijo dom, se sprostijo in imajo nekaj moške zasebnosti. Eden od predsednikov pravi:

... je pomembno ... so veseli, da imajo možnost, da delijo svoje mnenje, se pogovarjajo drug z drugim, da naučijo nekaj mlajše. Mislim, da je zelo pomembno, da imajo prostor za druženje ... V bistvu pridejo, da se nadihajo drugačnega okolja ...

(2. intervjuvanec, 31 let, predsednik)

Tudi člani društev v obeh ruralnih občinah imajo podobno mnenje o tradicionalni vlogi moških in žensk. Menijo, da so prostovoljske organizacije domena moških in da ženske zanimajo druge stvari, kar ponazarjata tile izjavi:

Vino je bolj domena moških.

(9. intervjuvanec, 76 let)

Ženske, ženske imajo družinske zadeve.

(10. intervjuvanec, 71 let)

Kakovost življenja in blaginja članov lokalne skupnosti kot celote

Vsi intervjuvanci so vključenost v prostovoljsko organizacijo doživljali pozitivno, saj so tako ostali povezani z dejavnostmi, ki jih zanimajo, in z ljudmi iz lokalne skupnosti in soseske. Članstvo jim daje možnost, da ostanejo dejavni, da se družijo in delajo načrte za prihodnost ter vplivajo na lokalno skupnost kot celoto. Pravijo, da bolje skrbijo za svoje zdravje, saj jim članstvo ni samo v veselje in jim ne daje le možnosti, da občutijo uspeh, ampak jim tudi omogoča, da prenašajo svoje znanje in posledično gradijo most z drugimi generacijami. Po njihovem mnenju prostovoljske organizacije organizirajo dogodke v lokalni skupnosti in dajejo ljudem v skupnosti možnost, da se srečujejo in ostanejo povezani z drugimi skozi družabne dogodke, ki jih vsako leto pripravijo prostovoljske organizacije.

Na vprašanje, kako občutijo svojo vključenost v prostovoljske organizacije in prispevek prostovoljske organizacije k lokalni skupnosti, so nekateri odgovorili:

Zelo sem vesel. Tukaj me upoštevajo in sem zelo priljubljen med drugimi člani vseh generacij, ko pridem v gasilsko društvo. Tudi obiskujejo me; imamo izlete in družabne dogodke, kjer veliko ljudi pride skupaj. Ljudje tukaj v skupnosti so zelo povezani ... [prostovoljska organizacija] dobro sodeluje tudi z lokalno skupnostjo ...

(1. intervjuvanec, 83 let)

... pri teh letih sem še vedno aktiven, seznanjen z mojo profesijo in to mi pomaga trenirati možgane ..., čeprav včasih ni prijetno ali pa se mi ne da [...] je pomembno, da skrbiš za svoje zdravje ...

(9. intervjuvanec, 76 let)

Intervjuvani predsedniki izbranih prostovoljskih organizacij so opazili pozitivne psihološke učinke članstva na kakovost življenja starejših moških:

Mislím, da neke vrste samozavest, da lahko pomagajo lokalni skupnosti ... Na nek način spomini na njihovo mladost, da se lahko počutijo koristne, da lahko pridejo in se pogovarjajo in jih mi potem poslušamo. To je prav to neformalno druženje, kjer izvejo, kaj se dogaja v lokalni skupnosti ...

(2. intervjuvanec, 31 let, predsednik)

Naša lokalna skupnost nas je končno opazila. Imamo nastope in tako si pridobimo njihovo pozornost ...

(6. intervjuvanec, 65 let, predsednik)

Ko smo intervjuvance vprašali, kakšne družabne (in učne) dejavnosti po njihovem mnenju potekajo za starejše moške, so navajali različne dejavnosti, ki imajo hkrati tudi izobraževalni pridih.

Ob petkih, na primer, imamo kulturno-družabne večere, tukaj, v društvu. Enkrat na leto imamo zelo dober program usposabljanja za naše vaditelje, za nekaj ur, najrazličnejša predavanja. Takšne stvari so zelo dragocene ...

(fokusna skupina, Veterani)

Za starejše moške ... tekmovanja, disciplina za starejše gasilce ... ob četrtek imamo različne dejavnosti in vaje ... ena stvar, s katero se še posebej ukvarjajo starejši, je starodobnik, vozilo, in starejši skrbijo zanj.

(2. intervjuvanec, 31 let, predsednik)

Predsednik Sokola Bežigrad še vedno verjame in izrecno poudarja, da bi morali več storiti na področju učenja, kulture, izobraževanja, ne glede na to, da so športno društvo.

... poleg standardnih vaj skušamo približati kulturo. Zdi se, da to manjka. V preteklosti, v stari Jugoslaviji, je bil izobraževalec zaposlen v društvu. Jaz pogrešam to, ker če nekdo vse to vodi iz ozadja, se lahko športni vaditelji počutijo drugače: vedo, da neka modrost vodi vse, bolj ali manj korektno ...

(6. intervjuvanec, 65 let, predsednik)

RAZPRAVA IN ZAKLJUČEK

Raziskava o možnostih vključevanja starejših moških v skupnostne dejavnosti je pokazala, da so tudi v Sloveniji prostovoljske organizacije pomemben dejavnik v skupnosti in v soseskah, saj se v njih pojavljajo mehanizmi za samopomoč in boljšo kakovost življenja njihovih članov. Podobno kot nekateri drugi avtorji (npr. MacKean in Abbott-Chapman, 2012) ter avtorji prispevkov o učenju starejših moških v drugih državah, ki so objavljeni v tej številki revije, smo tudi v Sloveniji ugotovili, da prostovoljske organizacije in druge neizobraževalne organizacije v skupnosti opravljajo pomembno vlogo tudi pri učenju starejših (moških), saj povezujejo ljudi s podobnimi interesi in ponujajo priložnosti za kolektivno akcijo. Kljub temu rezultati naše raziskave kažejo, da je v izbranih in proučevanih skupnostih le nekaj prostovoljskih organizacij s prevladujočim deležem starejših ljudi in med temi majhno število prostovoljskih organizacij, kjer bi kot člani prevladovali starejši moški. Večina prostovoljskih organizacij organizira dejavnosti, ki so namenjene samo njihovim članom, torej je članstvo v takšni organizaciji v skupnosti lahko pomemben dejavnik druženja in učenja. Čeprav samo nekatere prostovoljske organizacije organizirajo tudi izobraževalne in učne dejavnosti, druge pa ne, se ob dejavnostih, druženju, srečanjih in vzajemnih pogovorih med člani nenamerno in priložnostno učenje dogaja v vseh prostovoljskih organizacijah. Intervjuvani starejši moški v izbranih prostovoljskih organizacijah so bolj pogosto navajali družabne kot kognitivne motive; cenijo, da so lahko člani skupnosti, kar je pogosto ena izmed glavnih nalog prostovoljskih organizacij. Starejši moški cenijo športne dejavnosti in dejavnosti za prosti čas. Kažejo se tudi nekatere razlike v motivih starejših moških za vključitev v prostovoljske organizacije. Medtem ko so moški v podeželskih skupnostih – poleg svojih lastnih interesov – poudarili pomen tradicije kot enega močnejših motivov za vključitev in sodelovanje v prostovoljskih organizacijah, pa so moški v mestni skupnosti poudarili možnost, da so opaženi. Kot kaže, je torej tradicija bolj pomembna na podeželskih območjih.

Naše ugotovitve so razkrile nekatere razlike v ponudbi učnih dejavnosti v različnih skupnostih, kot so jih pokazale tudi že prejšnje raziskave v različnih soseskah v Sloveniji (Jelenc Krašovec in Kump, 2009). Število prostovoljskih organizacij v skupnosti korelira s stopnjo urbanosti, vendar še pomembneje, število učnih dejavnosti, ki jih organizirajo prostovoljske organizacije, variira glede na stopnjo urbanosti skupnosti, kar pomeni, da je manj učnih dejavnosti na voljo na ruralnih območjih. Prejšnje raziskave v Sloveniji so pokazale, da so starejši lahko izključeni iz izobraževalnih in družbenih dejavnosti tako v ruralnih kot urbanih okoljih, če jim ponudba in dejavnosti niso dovolj blizu in se te ne prilagajajo učečim se (Kump in Jelenc Krašovec, 2014). Tudi McGivneyjeva opozarja na vpliv učne lokacije (1999). Njena raziskava (prav tam, 1999, str. 25) pokaže, da je skupnostno izobraževanje posebej uspešno v naslednjih situacijah: ko se izobraževanje dogaja v neformalnem prostoru nekje v skupnosti; če so dejavnosti brezplačne ali zelo poceni; takrat, ko se izobraževanje pojavi kot odgovor na potrebe učečih se in ko se dogaja sočasno z drugimi dejavnostmi (svetovanje, finančna pomoč, zagotovitev prevoza itd.), ki odpravljajo kar največ ovir. Naši intervjuvanci poudarjajo pomembnost druženja z

drugimi člani, kar poteka lažje, če imajo člani ustrezen prostor za neformalno srečevanje, kjer se družijo, pogovarjajo, si izmenjujejo mnenja in sodelujejo v drugih pristočasnih dejavnostih, ki so blizu kraja bivanja. Zaradi naštetih razlogov so možnosti, ki jih dajejo prostovoljske organizacije v skupnosti, lahko idealne tudi za problemsko, izkušnjsko in situacijsko učenje.

Naša raziskava je pokazala pozitiven vpliv članstva, druženja in neformalnega izobraževanja ter priložnostnega učenja v prostovoljskih organizacijah, saj to pripomore k višji kakovosti življenja in blaginji članov prostovoljske organizacije ter lokalne skupnosti kot celote. Članstvo v prostovoljskih organizacijah starejšim moškim ni dajalo le možnosti, da so ostali povezani s svojimi vrstniki, se srečevali z drugimi generacijami in z drugimi člani lokalne skupnosti, ampak jim je ponudilo tudi priložnost, da so ostali dejavni, da so uživali življenje in dobili občutek zadovoljstva ter se počutili koristne in spoštovane. Po mnenju intervjuvanih moških vsi ti dejavniki prispevajo h kakovosti njihovega življenja, blaginji in dolgoživosti. Ugotovili smo, da članstvo v prostovoljskih organizacijah pomembno vpliva na krepitev socialnih omrežij starejših, saj so člani navajali, da si ponujajo različne vrste socialne opore, kar vpliva na povezanost članov prostovoljskih organizacij in posledično na zmanjševanje izključenosti starejših (glej tudi Jelenc Krašovec in Kump, 2009; Uhlenberg in de Jong Gierveld, 2004), zaradi povezanosti med ljudmi pa se krepi tudi skupnost, kar vpliva na blaginjo njenih članov (Field, 2009; Golding, 2011). Po Kilgorejevi (1999, str. 192) je na individualne značilnosti posameznika (identiteta, občutek pripadnosti, zavest) in kolektivni razvoj skupnosti (kolektivna pripadnost, kolektivna zavest, solidarnost, organizacija) treba gledati kot na dialektične subjekte.

Nazadnje moramo opozoriti na nekatere omejitve naše raziskave. Kvantitativni podatki so omejenega obsega, kvalitativni podatki pa so pridobljeni s študijami primerov, zato posploševanje na druge prostovoljske organizacije ni mogoče. Poleg tega raziskava omogoča zgolj splošen vpogled v nekatere probleme, s katerimi se pri učenju srečujejo starejši moški; potrebno bo nadaljnje poglobljeno raziskovanje učnih potreb starejših moških in možnosti učenja v organizacijah v skupnosti.

OPOMBA

Predstavljena študija je bila del raziskave v okviru projekta Grundtvig učna partnerstva (program Vseživljenjsko učenje) o učenju starejših moških v skupnosti – OMAL (Older Men as Active Learners).

LITERATURA

- Carragher, L., Evoy, J. in Mark, R. (2014). Men's learning in Ireland. V B. Golding, R. Mark in A. Foley (ur.), *Men Learning Through Life* (str. 3–19). Leicester: NIACE.
- Creswell, J. W. in Plano Clark, V. L. (2011). *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. Thousand Oaks: Sage.
- European Commission (2009). *Poverty and Social Exclusion in Rural Areas. Final Study Report*. Pridobljeno s <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=3031&langId=en>.
- Eurostat (2010). *Eurostat Regional Yearbook*. Pridobljeno s http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Urban-rural_typology.
- Eurostat (2011). *Population Projections for Slovenia, 2010-2060 – Final Data*. Pridobljeno s http://www.stat.si/eng/novica_prikazi.aspx?id=3989.
- Field, J. (2009). *Well-Being and Happiness. IFLL Thematic Paper 4*. Leicester: NIACE.
- Formosa, M. (2012). Education and Older Adults at the University of the Third Age. *Educational Gerontology*, 38(2), 114–126.
- Genzuk, M. (2003). *A Synthesis of Ethnographic Research*. Pridobljeno s http://www-bcf.usc.edu/~genzuk/Ethnographic_Research.pdf.
- Giarchi, G. G. (2006). Older people “on the edge” in the countryside of Europe. *Social Policy & Administration*, 40(6), 705–721.
- Golding, B. G. (2011). Social, Local, and Situated: Recent Findings About the Effectiveness of Older Men's Informal Learning in Community Contexts. *Adult Education Quarterly*, 6(2), 103–120.
- Golding, B., Foley, A. in Brown, M. (2007). *Shedding Some New Light on Gender: Evidence about Men's Informal Learning Preferences from Australian Men's Sheds in Community Contexts. Paper for the SCUTREA Conference, 3-5 July 2007*. Belfast: The Queen's University of Belfast, Ireland.
- Golding, B., Kimberly, H., Foley, A. in Brown, M. (2008). Houses and Sheds in Australia: An Exploration of the Genesis and Growth of Neighbourhood Houses and Men's Sheds in Community Settings. *Australian Journal of Adult Learning*, 48(2), 237–261.
- Golding, B., Brown, M., Foley, A., Harvey, J. in Gleeson, L. (2007). *Men's Sheds in Australia. Learning through Community Contexts*. Adelaide: NCVER.
- Holland, J. in Campbell, J. (2005). *Methods in Development Research: Combining Qualitative and Quantitative Approaches*. Rugby: ITDG Publishing.
- Illeris, K. (2004). *The Three Dimensions of Learning*. Frederiksberg: Roskilde University Press.
- Inder, K., Lewin, T. J. in Kelly, B. J. (2012). Factors Impacting the Well-being of Older Residents in Rural Communities. *Perspectives in Public Health*, 132(4), 182–191.
- Jelenc, Z. (1991). *Terminologija izobraževanja odraslih*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Jelenc Krašovec, S. in Kump, S. (2009). Adult Learning Activities, Social Networks, and Different Neighbourhoods. *European Societies*, 11(2), 257–282.
- Kilgore, D. (1999). Understanding Learning in Social Movements: A Theory of Collective Learning. *International Journal of Lifelong Education*, 18(3), 191–202.
- Kump, S. in Jelenc Krašovec, S. (2012). Izobraževanje starejših in blaginja lokalnih skupnosti. *Sodobna pedagogika*, 63(5), 84–102.
- Kump, S. in Jelenc Krašovec, S. (2014). The Educational Opportunities for Older Adults in Rural and Urban Municipalities. *Anthropological Notebooks*, 20(1), 51–68.
- Lave, J. (2009). The Practice of Learning. V K. Illeris (ur.), *Contemporary Theories of Learning* (str. 200–208). London, New York: Routledge.

- MacKean, R. in Abbott-Chapman, J. (2012). Older People's Perceived Health and Well-Being: The Contribution of Peer-Run, Community-Based Organisations. *Health Sociology Review*, 21(1), 47–57.
- McGivney, V. (1999). *Informal Learning in the Community. A Trigger for Change and Development*. Leicester: NIACE.
- McGivney, V. (2001). *Fixing or Changing the Pattern? Reflections on Widening Adult Participation in Learning*. Leicester: NIACE.
- McGivney, V. (2004). *Men Earn, Women Learn: Bridging the gender divide in education and training*. Leicester: National Institute of Adult Continuing Education.
- OECD (2006). *The New Rural Paradigm: Policies and Governance*. Paris: OECD Publications.
- Sargant, N. (2000). *The Learning Divide Revisited*. Leicester: NIACE.
- Scott, A., Gilbert, A. in Gelan, A. (2007). *The Urban-Rural Divide: Myth or Reality?* Pridobljeno s <http://www.macaulay.ac.uk/economics/research/SERPpb2.pdf>.
- SURS (2005). *Definicije in merila za razmejevanje prostora na ruralna/urbana območja*. Pridobljeno s http://www.stat.si/drz_stat_sosveti_seznam1.asp?id=149.
- SURS (2011a). *Slovenske občine v številkah: Sveti Andraž v Slovenskih goricah*. Pridobljeno s <http://www.stat.si/obcinevstevilkah/Vsebina.aspx?leto=2013&id=161>.
- SURS (2011b). *Slovenske občine v številkah: Gorišnica*. Pridobljeno s <https://www.stat.si/obcinevstevilkah/Vsebina.aspx?leto=2013&id=39>.
- SURS (2013). *Projekt statistike razvoja podeželja. Kakovost življenja in raznolikost gospodarskih dejavnosti na podeželju*. Pridobljeno s http://www.stat.si/tema_splosno_upravno_podezelje_predstavitev.asp#namen.
- Šantej, A. (2009). Razvoj in poslanstvo slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje. *Andragoška spoznanja*, 15(3), 22–30.
- The Urban Audit Project* (2004). Ljubljana: Statistični urad R Slovenije. Pridobljeno s http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=2654930E&ti=&path=../Database/General/26_indicators/30_26549_UrbAudit/&lang=1.
- Uhlenberg, P. in De Jong Gierveld, J. (2004). Age Segregation in Later Life: An Examination of Personal Networks. *Aging and Society*, 24(1), 5–28.
- Walker, A. (2009). Commentary: The Emergence and Application of Active Aging in Europe. *Journal of Aging and Social Policy*, 21(1), 75–93.
- Wenger, E. (2009): A social theory of learning. V K. Illeris (ur.), *Contemporary Theories of Learning* (str. 209–218). London, New York: Routledge.
- Withnall, A. (2006). Exploring Influences on Later Life Learning. *International Journal of Lifelong Education*, 25(1), 29–49.
- Withnall, A. (2010). *Improving Learning in Later Life*. London, New York: Routledge.